

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 818875/6

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שטסמן – אב"ד, הרב אייל יוסף, הרב עידו שחר

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אסף בוטח וטו"ר יסכה מזרחי)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד רות גונן וטו"ר צבי גלר)

הנדון: חיוב כתובה אף שהאישה 'שימשתו נידה' – בידיעתו ולמרות השביעית שחלפה וטענות נוספות

פסק דין

עובדות והליכים

לפנינו תביעת כתובה.

הצדדים נישאו כדמו"י ביום כ"ג באייר תשס"ח (26.5.2008) נישואים ראשונים לבעל ושניים לאישה, לצדדים ילד משותף קטין. הבעל איש ציבור ונושא משרה בכירה ב[...] האישה עובדת בכירה במשרד [...]

ביום ב' באלול תש"ע (12.8.2010) הגיש הבעל תביעת גירושין נגד האישה. תביעת הגירושין של הבעל נדונה בתחילה בהרכב אחר של בית הדין. ביום כ' בטבת תשע"א (27.12.2010) התקיים דיון בתביעה: הבעל טען כי הצדדים גרים באותו בית אבל יש ביניהם ניתוק מוחלט, האישה אינה מתפקדת כאישה, מורדת מאישות וממלאכות הבית ובמרבית הזמן מאיימת בתלונות במשטרה ובתביעות ברשויות משפטיות. האישה טענה כי סיבת תביעת הבעל לגירושין היא קשרים שיש לו עם נשים אחרות וכי אף על פי כן היא אוהבת אותו, מוכנה לסלוח לו ומבקשת שלום בית ולהפנות את הבעל ליועץ נישואין או לטיפול זוגי. הבעל הכחיש את טענות האישה וסירב ללכת ליועץ או לטיפול. בית הדין קבע מועד נוסף לדיון.

ביום כ"ד בסיוון תשע"א (26.6.2011) התקיים דיון נוסף: הצדדים הודיעו לבית הדין כי הם מנהלים דיונים בבית המשפט בנושא מזונות הילד ומבקשים מבית הדין זמן לנהל משאומתן כדי לסיים את התיק, בית הדין נעתר לבקשתם.

ביום כ' בטבת תשע"ב (15.1.2012) התקיים דיון נוסף: הצדדים הודיעו לבית הדין כי מערכת היחסים ביניהם הוסלמה – האיש הוציא נגד האישה צו להרחקה וצו למניעת הטרדה מאימת, והאישה עזבה את הבית ועברה לגור בירושלים. האישה אף הגישה לבית המשפט תביעה למזונות, למשמורת הילד, לחלוקת רכוש ולאיוון משאבים. האיש טען כי האישה מנצלת לרעה את היותו איש ציבור בכיר ופועלת נגדו אצל יריביו הפוליטיים. האישה, מצידה, חזרה על בקשתה לשלום בית. לדבריה התנהגותו המזוהה, כהגדרתה, של הבעל החלה כאשר תפסה שיש לו קשר עם נשים אחרות. ואף על פי כן היא מבקשת ממנו להתעשת, ללכת ליועץ ולחזור

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לשלום בית. בא כוח האישה טען כי מגיע לאישה פיצוי הולם או הסכם הוגן בנוסף לכתובה ואילו האישה טענה כנגדו שהיא מבקשת שלום בית אמיתי. בסוף הדיון הודה הבעל כי היו לו קשרים עם נשים אחרות.

באותו יום פסק בית הדין:

לא מצאנו כל עילה שיש בה כדי לחייב את האישה בגט.

האישה טענה לפני בית הדין כי רצונה בשלום בית ואינה מסכימה – אפילו תמורת הסכם הוגן – להתגרש [...] טוענת שמאמינה שהבעל יתעשת ובסופו של דבר יחזור לשלום בית.

אין לנו כל הוכחה כי טענת האישה אינה כנה, ברור שכאשר נוצר קשר עם נשים אחרות אין מוכנות לחזור לשלום בית [...] אין לחייב את האישה בגט. לאור הנ"ל [...] דוחים את תביעת הבעל.

על החלטה זו הגיש הבעל ערעור לבית הדין הרבני הגדול. ביום ד' בתמוז תשע"ב (24.6.2012) התקיים דיון בבית הדין הרבני הגדול. הבעל חזר על טענותיו כי האישה מהלכת עליו אימים, האישה חזרה על טענותיה כי הבעל מנהל יחסים עם נשים אחרות ותיארה כיצד יצרה קשר עם אותן נשים כשהן מספרות לה שלא ידעו שהוא גבר נשוי. עוד חזרה ואמרה כי אף על פי כן היא מבקשת מבעלה שיחזור לשלום בית. בית הדין הגדול ניהל עם הצדדים משא ומתן בסופו הציע כי הבעל ישלם לאישה את כתובתה עם סידור הגט. הצדדים ביקשו ארבעה-עשר יום כדי לשקול את ההצעה ולהשיב עליה.

ביום כ"ח בתמוז תשע"ב (18.7.2012) התקיים דיון נוסף בבית הדין הרבני הגדול: האישה ביקשה להודיע כי אינו מוכן להצעת בית הדין הואיל ואין ביכולתו לשלם לאישה את כתובתה. באותו יום פסק בית הדין הרבני הגדול:

לאחר העיון בית הדין נוכח לדעת שמדובר בנישואין שהגיעו לקיצם ושלום בית רחוק מהם כמטחוו קשת. כל צד מנהל כנגד השני מאבקים משפטיים תוך הגשת תלונות האחד כנגד השני באופן שלא נותרה 'אבן על אבן' במבנה הזוגיות המדרדר מהפח אל הפחת.

המצב היום שהם פרודים זמן רב וכל צד גר בעיר אחרת וחושש הבעל להיות במחיצת האישה מחשש שתגיש נגדו תלונות. ונראה גם שהאישה הפנימה את הגירושין, בשים לב שבמסגרת התביעה לאיזון המשאבים שנחתמה ביום 10.12.2010 ציינה האישה שיש קרע בלתי-ניתן לאיחוי.

למרות שנראה שהבעל גרם במעשיו לכישלון הנישואין, לא ניתן להנציח מצב זה של לא שלום ולא גירושין לנצח. יש להניח שעקב הסכסוכים הקשים בין הצדדים הם מואסים זה בזה.

על כן, לאור האמור, הערעור מתקבל: האישה חייבת להתגרש. נושא הכתובה יידון לאחר הגט.

ביום ט"ו במרחשוון תשע"ג (31.10.12) הגיש הבעל בקשה לקביעת מועד לסידור גט ולהשאיר את תביעת הכתובה לאחר סידור הגט על פי החלטת בית הדין הרבני הגדול. כנגד בקשה זו הגישה באת כוח האישה תביעה לכתובה שכללה דרישה לתשלום הכתובה על סך מאה ושמונים אלף ש"ח ודרישה לפיצוי הולם בנוסף לכתובה. ביום ט"ו בכסלו תשע"ג (29.11.12) הופיעו הצדדים באולם בית הדין לסידור גט, האישה סירבה להתגרש וביקשה שלום בית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביום ט' באדר תשע"ג (19.2.2013) הגיש ב"כ הבעל בקשה נוספת לקביעת מועד לסידור גט על פי החלטת בית הדין הרבני הגדול. ביום י' באדר תשע"ג (20.2.2013) הגישה באת כוח האישה בקשה להפקדת המחאה על סך הכתובה – להבטחת אפשרות גבייתה – קודם סידור הגט הואיל ולצדדים קבוע מועד לדיון בתביעת הכתובה כפי שפסק בית הדין הרבני הגדול.

יום כ"ב באדר תשע"ג (4.3.2013) נקבע לסידור גט. קודם כניסתם של הצדדים לאולם בית הדין לסידור גט החתים בא כוח הבעל את האישה על הסכם שכותרתו "הסכם דיוני" שבו נכתב כי הצדדים מסכימים להתגרש וכן:

[...] הוסכם כי הבעל יפקיד המחאה על סך מאה ושמונים אלף ש"ח אצל בא כוחו טו"ר צבי גלר. הוסכם כי מסירת המחאה אינה משנה כלל את דיני המוחזקות [...] הבעל הוא המוחזק [...] המחאה אינה הודאה בשום טענה מטענות האישה או הסכמה לתשלום [...] הבעל שומר על זכותו בעניין טענותיו לגופו של עניין אין בהמחאה הנ"ל לפגוע בטענות הבעל לעניין הסדר התשלומים [...]

לצדדים סודר גט באותו יום.

ביום כ"ה באייר תשע"ג (5.5.2013) התקיים דיון בבית הדין האזורי בתביעת האישה לכתובה. בא כוח הבעל טען לפסילת ההרכב הואיל והרכב זה דחה את תביעת הבעל לגירושין. בית הדין קיבל את טענת בא כוח הבעל והתיק הועבר לכבוד הראב"ד כדי לקבוע הרכב אחר, ובהוראת הראב"ד הועבר התיק להרכב דידן. ביום י"ב בסיוון תשע"ד (10.6.2014) ניתנה החלטת כבוד אב בית הדין: "עניינם של הצדדים הועבר לטיפולנו ע"י כבוד הראב"ד. מחר – י"ג בסיוון תשע"ד (11.6.2014) יקיים בית הדין דיון ראשון בעניינם של הצדדים."

למוחרת ב"ג בסיוון תשע"ד (11.6.2014) התקיים דיון. בית הדין שמע את השתלשלות התיק עד העברתו להרכב זה וקבע מועד נוסף לדיון.

ביום י' באייר תשע"ה (29.4.2015) התקיים דיון בתביעת האישה לכתובה. הובהר כי הצעת הפשרה של בית הדין הרבני הגדול הייתה כי הבעל ישלם לאישה סך מאה וחמישים אלף ש"ח בעבור כתובתה בכפוף לסידור הגט. שני הצדדים לא הסכימו להצעה זו – הבעל טען כי מצבו הכלכלי אינו מאפשר לו לשלם סך זה; האישה טענה כי רצתה שלום בית. בהמשך הדיון טען בא כוח הבעל כי יש לו טענות הלכתיות מדוע אין האישה זכאית לכתובה. בית הדין שמע את הטענות שהציג בא כוח הבעל, ולאחר משאומתן הוחלט שבית הדין יפסוק על פי החומר שבתיק ועל פי הסיכומים שיצרפו באי כוח הצדדים.

לתיק צורפו סיכומים. לבקשת בית הדין צורף לתיק העתק הכתובה, סך הכתובה: חמישים ושניים אלף דולר ארה"ב.

טענות הבעל

לטענת הבעל:

- א. האישה מוחזקת בכתובה;
- ב. לאיש טענת קים לי לפטור מכתובה כיוון שהאישה שימשה עמו בנידתה;
- ג. לאישה דין עוברת על דת;
- ד. רב מוסמך אמר לאיש שאין הכתובה מסמך מחייב ועל דעת הכי נכנס לחופה;

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- ה. הצדדים 'מורדים זה בזה' ולדעת רבנו ירוחם הפסידה האישה תוספת הכתובה ;
- ו. אין לאישה 'כפל זכויות' – הואיל והאישה משלם מזונות גבוהים עבור הילד אין האישה זכאית לכתובה ;
- ז. הכתובה נשמטה בשמיטה הואיל ונזקפה במלווה.

דיון

להלן נבחן את טענות האיש אחת לאחת, נדון בהן לגופן ולאחר ההכרעה בכל אחת מהן נבוא לסיכום ולהכרעה סופית.

הטענה כי האיש מוחזק בכתובה

לטענת האיש לאחר משא-ומתן מחוץ לאולם הדיונים קודם סידור הגט מסרה האישה בהסכמה את שטר הכתובה המקורי לבא כוחו הבעל וחתמה על "הסכם דיוני" שבו הקנתה את זכות המוחזקות בשטר הכתובה לבעל תמורת הפקדת המחאה על סך מאה ושמונים אלף ש"ח שהופקדו אצל בא כוח האיש. הלכך במעשה זה נהפך האיש למוחזק בשטר הכתובה וממילא, כיוון שאין לאישה את גוף שטר הכתובה אינה רשאית לתבוע שטר שאינו בידה.

למען האמת איני מבין טענה זו: הרי גם אם אבד שטר הכתובה, זכות האישה לכתובה לא פקעה, וכל שידוע סכום הכתובה – העיקר והתוספת – חיוב הכתובה תקף גם אם שטר הכתובה מוחזק ביד האיש ולא ביד האישה כמבואר בשולחן ערוך (אבן העזר סימן סו).

בנוסף לכך, קיימת מחלוקת הפוסקים מי מוחזק בכתובה – האישה המוחזקת בשטר הכתובה או הבעל המוחזק בכספו. רוב הפוסקים סבירא להו שהבעל מוחזק בכספו, אך אף על פי כן חייב הבעל לשלם את כתובת אשתו כשבית הדין מצא לנכון לחייבו ואין מוחזקות בשטר הכתובה עצמו מעלה או מורידה בדין כל ששטר הכתובה קיים וידוע סכום העיקר והתוספת.

למעשה אין בהסכם המדובר הסכמה של האישה לוותר על זכות כלשהי, אלא הסכמה שלא תקבל זכות עודפת עקב כך שהבעל מסר לה המחאה על סכום של מאה ושמונים אלף ש"ח. ובלשון ההסכם :

הוסכם כי מסירת המחאה אינה משנה כלל את דיני המוחזקות, ועדיין מוסכם כי הבעל הוא מוחזק לכל דבר ועניין, כמו כן המחאה אינה הודאה בשום אחת מטענות האישה או הסכמה לתשלום, ונועדה אך ורק כבטוחה מוסכמת המונעת הגשת בקשות ובטוחות אחרות.

טענת האיש 'קים לי' כי פטור הוא מכתובה כיוון שהאישה שימשו בנידתה

ב"כ הבעל ציטט משו"ת הרמב"ם (סימן שכא) :

ילמדנו רבנו [...] כי הנשים מקצתן בלתי טובלות ומוצאות להם עלילה להתעולל והוא אומרם כי בעליהם אינם מבקשים מהם לטבול [...] והואיל והבעל מרוצה מזה לא נפסיד כתובתנו [...]

תשובה: כי ביאת אשה שלא תטהר במי מקוה זנות היא והנשים הפסידו כתובתן ואין להן על הבעל מאומה [...] ואל תחשוב כי זה העניין הוא מצד התקנה שתקנו אמנם ראוי הוא כפי תורתנו הקדושה [...]

ועוד (בשו"ת הרמב"ם סימן שסח) :

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

באשה שלא היתה טובלת לנדתה ובעלה יודע ושותק ובה לגרשה אם יש לה כתובה או לא.

תשובה: אין לה כתובה כלל והטעם הוא כי שלא יהיה חוטא נשכר ואעפ"י שגם הוא חוטא נשכר שנפטר מלפרוע כתובתה מניעת פריעת הכתובה לא נקרא שכר כיון שלא קבל ממנה כלום.

הרי שהרמב"ם סובר שאישה המשמשת נידה עם בעלה – גם אם בעלה יודע ואינו מקפיד על איסור נידה – הפסידה כתובתה. וממילא, כיוון שהבעל מוחזק בשטר הכתובה, הרי שיכול הוא לטעון 'קים לי כרמב"ם' ויהיה פטור מתשלום הכתובה.

והנה מרן מאור ישראל הראשון לציון הגר"ע יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר (חלק ג אבן העזר סימן כא) הביא תחילה (באות ב) את תשובת הרמב"ם, וזו לשונו:

[...] וכעין מה שכתב בשו"ת הרמב"ם (סימן קצג) בדין אשה שלא היתה טובלת לנדתה, ובעלה היה יודע ושותק, שאין לה כתובה בכדי שלא יהיה חוטא נשכר. ואף על פי שגם הוא חוטא נשכר, שנפטר מלפרוע כתובתה, מניעת פריעת כתובתה לא נקרא שכר כיון שלא קבל ממנה כלום. ומכל מקום ראוי לבית דין לייסר אותם לקחת המאוחר ולחלקו לעניים דרך קנס [מאוחר] הוא מונח המופיע כמה פעמים בתשובות הרמב"ם, ובמקור הערבי 'אלמאוחר' (או 'אלמוכיר'). משמעו לפי הקשרו הוא הכתובה. במהדורת מכון ירושלים ציינו בהערה: "בגדר המאוחר הנזכר בכמה מתשובות רבינו מבוואר בתשובות רבי אברהם בן רבינו (מהדורת רא"ח פריימן תשובה קה), וזו לשונו: 'כי מטופס הכתובה נראה גלוי שהמהר והמאוחר כולם הם עיקר כתובה ותוספת, אלא שמקצתו משתלם מיד ומקצתו לאחר זמן' [=מאוחר]. בתשובות הרמב"ם מהדורת מוקדסי נרדמים (ירושלים תשי"ח) תשובה יד הערה 1 ציין המהדיר (ר"י בלאו) להערת רא"ח פריימן (ה"ד) בתשובת הר"א בן הרמב"ם (הנ"ל) – שם הפנה רא"ח פריימן לכמה מקורות ובהם להערת הרב פרופ' ש' אסף בספר השטרות לרב האי גאון, ובדבריו אכן נתבאר יפה כי חלק המוהר – הנדוניה שקיבלה האישה בעת נישואיה נקרא 'מוקדס' וחלקו שאחר שאותו קיבלה מאוחר יותר – בעת גירושה 'מאוחר'. נמצא אפוא שכל הכלול אצלנו במונח 'כתובה ותוספת' הוא בכלל ה'מאוחר', כדי שלא יהיה חוטא נשכר גם הוא. ע"כ. ועיין עוד בשו"ת הרמב"ם שם סימן קצד וכן הובא בתשובת הרדב"ז (חלק א סימן צ).

ובהמשך (באות יט) פסק וזו לשונו:

זאת תורת העולה כי בנידון דידן שטענת הבעל לא נאמרה מתוך כנות ותום לב, ורק תואנה הוא מבקש ובעקיפין הוא בא להפטר מאשתו להוציאה בעל כרחיה בלי כתובה, אין לחוש לדבריו, וחיובא רמיא עליו לפרנסה ולכלכלה כהלכת גוברין יהודאין. אולם הא ודאי שעל בית הדין להוכיח את האשה בלשון הקשה בתוך הרכה ולהזהירה שמכאן ולהבא תתנהג ככל בנות ישראל הכשרות, בכיסוי הראש בבגדי צניעות. ואם לא תאבה האשה להיטיב דרכיה יאיימו עליה ויגלגלו עמה ככל אשר בכחם, והיה ה' עם השופט. אולם אם בכל זאת תסרב לשמוע בקול מורים, ונראה לעיני בית הדין שהבעל מוכן להשלים עמה אם תתנהג בצניעות כדת, יש לקנסה בכתובתה ובמזונותיה. וכעין מה שכתבו הרמב"ם והרדב"ז בתשובותיהם המובאים לעיל אות ב'.

והוסיף מרן הגר"ע יוסף זצ"ל שם, וזו לשונו:

אבל אם אין פני הבעל לשלום, ורק מחזיק בטענה זאת לגרש את אשתו בעל כרחיה ובלי כתובה – נראה שאין לקנסה כלל, שאם לא כן כל איש חפשי הנשוי עם חפשיה כמוהו [...] ויתן עיניו באחרת, יבא בטענות כאלה להתעולל על אשתו להוציאה בעל כרחיה ובלי כתובה, והיא לא תוכל עמוד בדרישותיו, פן תהיה לבוז בעיני חבריהם וחברותיהם. ויוציא מחשבתו אל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הפועל לגרשה בלי כתובה, ובניגוד לרצונה. ונמצאנו מסייעים ידי עוברי עבירה, לבגוד באשת נעוריהם וללכת אחרי שרירות לבם ועיניהם [...]

ובאמת שאף על תשובת הרמב"ם והרדב"ז הנ"ל, מצינו חולקים על זה וסבירא להו שאם היתה משמשתו נדה בידיעתו אין לקנסה בכתובתה כלל, וכמבואר בשו"ת פנים מאירות (חלק ב סימנים יא-יב) ובשו"ת נודע ביהודה (תנינא חלק אבן העזר סימן כו). עיין שם. וכן מוכח ממה שכתב הבית שמואל (סימן קטו ס"ק ז) שאם האכילתו דבר איסור, והוא גם כן אוכל איסור לא הפסידה כתובתה. (ואין לחלק בין משמשתו נדה שהיא עצמה עושה האיסור, למאכילתו דבר איסור שהיא אינה אוכלת ופשוט.) ומההיא שכתב המהר"ם בתשובת הרשב"א (סימן תתסו) שאם היא עוברת על נדרים ושבועות, ומביאה עדים שגם הוא עובר על נדרים ושבועות לא אבדה כתובתה. וכן פסק הרמ"א (סימן קטו סעיף ג).

העולה מן האמור הוא שדברי הרמב"ם באישה שמשמשת עם בעלה בעת נידתה בידיעתו נאמרו בבעל שחפץ כעת לחיות עם אשתו בטהרה והיא מסרבת, אבל בעל שרוצה לגרש את אשתו בלי לשלם את כתובתה, ונתלה בכך ששימשה עמו בנידתה, כשלו עצמו כלל לא היה אכפת מהאיסור החמור, בוודאי שאין בדבריו ממש.

בהתאם לכל האמור לעיל, בתיק המונח לפנינו – שהבעל ידע שאשתו לא טובלת במקווה והדבר כלל לא הפריע לו ביחסיו עמה (כמו גם ביחסיו עם נשים אחרות) וכעת הוא מבקש לנצל עובדה זו ולגרשה בלי כתובה – ודאי שאין בדבריו ממש, ואין לקנוס את האישה ולהפסידה את כתובתה בטענה זו.

הטענה כי לאישה דין 'עוברת על דת'

לטענת בא כוח האישה הייתה מתלבשת שלא בצניעות. לעניין זה עיין בשו"ת יביע אומר הנ"ל אם אישה שעוברת על דת ומתלבשת שלא כהלכה צריכה התראה כדי להפסידה את כתובתה, ועיין שם שהסיק שלא צריכה התראה. ואולם כל זה כשכוונת הבעל אמיתית וכנה, היינו שרצונו ומגמתו היו הקפדה על צניעות, אבל היכן שטענתו אינה אמיתית וכל כוונתו להפסידה כתובה – אין טענתו טענה.

הטענה "רב מוסמך אמר לאיש שאין הכתובה מסמך מחייב ועל דעת הכי נכנס לחופה"

הבעל טען שהוטעה לחשוב שכתובה אינה מחייבת. בסיכומיו כתב שיש הבדל בין אדם שחתם על שטר וטוען "לא הבנתי" לאדם שחתם על שטר וטוען "הטעו אותי" וכי הואיל והבעל מוחזק הוא נאמן בטענה בעלמא להיפטר מהכתובה.

האישה הכחישה את טענת הבעל. הבעל לא הביא כל ראיה לדבריו, וגם 'הרב המוסמך' שאליו יוחסו הדברים לא טרח להופיע לעדות בבית דין.

גם לטענת הבעל לא אמר לו הרב שכתובה אינה מחייבת אלא שב'תשעים אחוז' מהמקרים לא משלמים את הכתובה מפני שעל פי רוב האישה מוותרת על הכתובה או שאינה זכאית לה עקב רצונה בגירושין. גם אליבא דדברים אלה יש מקרים שבהם האישה זכאית לכתובה, ובוודאי לא הוטעה הבעל לחשוב שבשום צד ואופן לא ישלם כתובה.

אך גם אם היה בנמצא 'רב מוסמך' שהיה טועה ומטעה את הבעל, אין די בכך כדי לפטור את הבעל מתשלום הכתובה, שכן עיקר טענתו היא שהסתמך על דברי הרב, וזו יכולה להיות עילה לפנות אל הרב שעליו הסתמך, ככל שמדובר באמת בברסמכא, ולתבוע את הנזקים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שנגרמו לו עקב כך שסמך על עצמו, כעין מאי דאיתא בשולחן ערוך (חושן משפט סימן שו סעיף ו) בדין התובע את השולחני משום שסמך על דבריו וקיבל על פיהם מטבע ולאחר זמן התברר לו שהמטבע היה מזויף. בנדון דידן הבעל מבקש לפטור את עצמו מהכתובה בגין ההסתמכות, וזה לא ייתכן: ידוע לכל אדם שהגורם היחיד שמוסמך לפסוק בעניין הכתובה הוא בית הדין, ובית הדין לא הטעה את הבעל לחשוב שהכתובה אינה מחייבת.

הטענה כי הצדדים מורדים זה בזה ולדעת רבנו ירוחם הפסידה האישה את תוספת הכתובה
מכל מהלך הדיונים וההחלטות, ובכלל זה מהחלטות בית הדין הגדול עולה תמונה כי האישה חפצה הייתה בשלום בית ולא הייתה מורדת בבעלה. האישה אף חזרה על בקשתה לשלום בית גם משהוצעו לה גירושין בהסכם הוגן.

הבנת האישה שמדובר בקרע שאינו ניתן לאיחוי, כפי שציטט בית הדין הגדול מכתב התביעה שהגישה לבית המשפט, אינה אומרת דבר על רצונה של האישה, אלא, וכפי שבית הדין התרשם בעצמו בדיונים שהתקיימו אף לאחר הגירושין, על הבנה וייתכן שאף על השלמה עם המצב שמחייב אותה להיערך למקרה של פירוד ולהגיש תביעה כדי להגן על זכויותיה.

לאור האמור ברור שבנדון דידן לא קיימת הלכת רבנו ירוחם שכן לאישה אין דין מורדת בבעלה.

הטענה לשלילת 'כפל זכויות' שלפיה הואיל והאיש משלם מזונות גבוהים עבור הילד אין האישה זכאית לכתובה

מעולם לא שמענו טענה כזו ומוטב היה לה שלא תיטען.

אם היה טוען הבעל ש'אין כפל מבצעים' ואין האישה זכאית לכתובה הואיל וקיבלה סכומי כספים על פי חוק יחסי ממון הרי שהייתה זו טענה הואיל ועל פי דין תורה אין האישה זכאית גם לכתובה וגם לאיזון משאבים וכן מכוח הסברה שבעל המתחייב בכתובה – אין דעתו להתחייב בה בנוסף לחלוקת רכוש על פי החוק.

אולם חיוב מזונות הילדים הוא חיוב בפני עצמו המוטל על הבעל על פי דין תורה בדיוק כמו שמוטל עליו חיוב כתובה, ולעניין זה אין משמעות לשאלה אם סכום מזונות הילדים נפסק בבית הדין או בבית המשפט, שכן אין ראייה – ואין יסוד להניח בהעדר ראייה – שהסכום שבו היה הבעל מחויב לו נדונו המזונות בבית הדין היה נמוך מזה שחויב בו בבית המשפט.

זאת ועוד, חוב המזונות הוא חוב כלפי הילדים, אף אם מועבר הוא לידי האישה משום שהיא המטפלת בילדים בפועל, ואין לחיוב מזונות הילדים שום שייכות לכתובת האישה.

הטענה כי הכתובה נשמטה בשמיטה הואיל ונזקפה במלווה

הבעל טוען שבזמן שחלף מאז הוגשה התביעה ועד הלום נשמט חוב הכתובה בשביעית. זאת לנוכח העובדה שבשלהי שנת השמיטה תשע"ה הייתה תביעת הכתובה תלויה ועומדת בבית הדין, וקיימא לן כשמואל בגמרא (גיטין יח ע"א) שמשעה שהאישה זקפה את כתובתה, דהיינו שהעמידה את הבעל לדין בתביעת הכתובה, הכתובה נשמטת בשביעית.

דיון מקיף בסוגיא דכתובה בשביעית יש בפסק דין שניתן בבית הדין הגדול בהרכב שבראשות כבוד נשיא בית הדין הגדול (כתוארו אז) מורנו הראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א ובהשתתפות הדיינים הגאונים הרב יצחק אלמליח והרב יעקב זמיר שליט"א (פורסם במאגרים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המשפטיים ובקובץ "משפטי יוסף" שראה אור בספר כנס הדיינים תשע"ח בהוצאת הנהלת בתי הדין, עמ' 668 ואילך).

הנדון בפסק הדין שם הוא זה: אישה תבעה כתובה, ובית הדין האזורי קיבל את תביעתה. הבעל הגיש ערעור לבית הדין הרבני הגדול, ביצעו של פסק הדין עוכב עד לדיון, ובינתיים חלפה שנת השמיטה. הבעל טען שאף לשיטת בית הדין האזורי שהוא חב בכתובה, החוב נשמט בשביעית. מורנו הראשון לציון בפסק דין מקיף קבע שחוב שנשמט בשביעית הוא חוב שהוא בבחינת 'מִשָּׁה', כמו שנאמר "שמוט כל בעל מִשָּׁה ידו", וחוב המעוכב מגבייה אינו בכלל 'מִשָּׁה' ואינו נשמט.

ואף שהאישה תבעה ואף זכתה בתביעתה, מבואר בפסק הדין (שם פרק א ענף ב) שהעמדה בדין שמבואר בגמרא ובפוסקים שהיא בבחינת 'זקפה כתובה', היינו שהבעל עמד בדין וחויב בכתובה, שכל עוד לא חויב הבעל בכתובה אי אפשר לומר שהאישה נושה בו. עוד מבואר בפסק הדין (שם ענף ג) שכאשר הבעל כופר בתביעה, אין האישה בבחינת 'בעל מִשָּׁה', והכתובה אינה נשמטת. עוד יש שם הרחבה בדין שמיטת כספים במקום שיש ספק בהלכה, ובזמן הזה.

אף שהושג הסכם בין הצדדים קודם סידור הגט שבמסגרתו אף השליש הבעל שיק על סך של מאה ושמונים אלף ש"ח לטובת האישה אין כאן 'זקיפה', שכן החוב הוא חוב הכתובה וחוב זה לא הוסדר באותו יום ואף לא הוסדר כל הסכם בעניינו, כל שהוסדר היה מעמדה של ההמחאה כביטחון וערבות לפירעון הכתובה.

ואף אם נאמר שהפקדת המחאה לטובת האישה כמוה כזקיפת הכתובה במלווה, הן מעשה זקיפת הכתובה המוזכר בגמרא ובפוסקים נעשה ביוזמתו של בעל החוב – עיין שולחן ערוך (חושן משפט סימן סז סעיפים יד–טו) לעניין שכר שכיר והקפת חנות ודון מינה ואוקי באתרין – ובנדון דידן היוזמה באה מצד הבעל שחפץ לגרש את האישה ובתמורה להסכמתה הציע להשליש את ההמחאה.

ואף אם נאמר שהסכמת האישה לקבל את ההמחאה כמוה כיוזמה שלה לזקוף את חוב הכתובה במלווה – הן בעבור הבעל לא מדובר בחוב פסוק שהרי הוסכם שהבעל שומר לעצמו את כל טענותיו, וכך במשך השנים והדיונים טען שיש לפוטרו מן הכתובה, וטענותיו אלו היו אף במוצאי שנת השמיטה, ומשכך לא הייתה האישה יכולה לגבות את כתובתה על ידי אותה המחאה.

ואף אם באותה שעה הבעל היה מקבל על עצמו לשלם את חוב הכתובה, הן לאחר מכן טען שהוא פטור מכול וכול, ונמצא דין הכתובה דומה לדין 'מלווה ונעשית כפרנית' שהתברר בפסק הדין של מורנו הראשון לציון שליט"א (שם ענף ג) שלא דווקא בטענת כפירה ושבועה נאמר, אלא הוא הדין בכל מצב שמחמת כפירתו מחד גיסא ואילו צי יומנו של בית הדין מאידך גיסא – לא היה בידו של המלווה לעשות דבר במועד שמיטת הכספים, בסוף שנת השמיטה, כדי לגבות את חובו מן הלווה.

לזאת נוסף גם שיש לראות את ההמחאה שהפקיד האיש כביטחון לתשלום הכתובה אם יחויב בה כמשכון ביד המלווה, האישה – שמכוחו אין המלווה נשמט. ואף שההמחאה הופקדה בידי בא כוחו של הבעל – לעניין זה מעמדו של בא כוח הבעל הוא גם כשומר פיקדון של האישה, שהרי התחייבותו וסמיכת האישה ובית הדין היא שאם ייפסק שהאיש חב בכתובת אשתו – ימסור לה את ההמחאה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ואומנם יש מקום לדון עוד שמא אין ההמחאה מועילה להיחשב במשכון, שהרי גם היא עצמה אינה אלא כעין שטר חוב. על כך יש להשיב שההמחאה גופא אינה יכולה להיחשב חוב שנשמט בשביעית, הן מצד אייכולת גבייתה של המחאה זו קודם השמיטה, והן משום שההמחאה אינה שטר חוב של הבעל כלפי האישה אלא הוראת לבנק שישלם לאישה את שהבעל עצמו נושה בו, ומשכך ככל שחובו של הבנק לבעל לא נשמט (איננו מעלים בדעתנו שהוא טוען שחובו של הבנק אליו נשמט – אך אם יטען כך, ודאי שלא יהיה לו מעמד בתביעה של האישה מהבנק לשלם לה חוב זה...) יש לדון ולומר שדין ההמחאה שהיא דבר שווה ערך למכירה בשוק, כדין משכון, שעל ידו אין השביעית משמטת את חוב הכתובה.

אכן יש עוד מקום לדון בדחיית טענת הבעל, אך אין בכך צורך לאור הטעמים הנ"ל, שדי בהם כדי לקבוע שהכתובה אינה נשמטת בשביעית.

סיכום והכרעה

כשעל בית הדין מוטל להכריע בחיוב הכתובה כלל בידינו:

אם הבעל מבקש לגרש את אשתו הרי שהאישה בחזקת זכאית לכתובה – שהרי לכך תיקנו לאישה כתובה כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, כמבואר בגמרא (כתובות לט ע"ב) "רבנן סברי: טעמא מאי תקנו רבנן כתובה? כדי שלא תהא קלה בעניו להוציאה" – אלא אם יוכיח הבעל שהתנהגות האישה אינה מאפשרת חיים משותפים.

ואם האישה מבקשת להתגרש – חזקתה שאינה זכאית לכתובתה, שלכך לא תיקנו לה כתובה אלא אם תוכיח שהתנהגות הבעל אינה מאפשרת חיים משותפים.

נמצא שעל בית הדין לבחון ולברר מי מבני הזוג גרם לפירוד ולגירושין ובשל מי לא הייתה אפשרות לקיים חיים משותפים.

בנדון דידן תביעת הגירושין היא של האיש ועליו מוטל היה להוכיח שהתנהגותה של האישה לא אפשרה חיים משותפים. על פי האמור: האישה לא רצתה בגירושין; הבעל שרצה בגירושין – לא זו בלבד שלא הוכיח כל עילה לגירושין אלא שאף הודה שקיים קשר עם נשים אחרות. גם לטענתו של הבעל שהיה זה לאחר הגשת תביעת הגירושין, הן באותה עת הצדדים התגוררו תחת אותה קורת גג עד שהבעל הגיש כנגד האישה בקשה לצו הגנה. במעשיו אלו גרם לפירוק הבית ומשום כך הוא חייב בכתובת אשתו.

סך הכתובה חמישים ושניים אלף דולר ארצות הברית. אומנם בית הדין הגדול השתדל להוביל את הצדדים להסכם פשרה על סך של מאה וחמישים אלף ש"ח אולם שני הצדדים לא הסכימו לפשרה זו ומשכך יש לפסוק את סכום הכתובה כדין.

הרב אייל יוסף

אני מצטרף לפסק דינו המנומק של חברי הגאון הרב אייל יוסף שליט"א.

הרב עידו שחר

מצטרף לפסק דינו המנומק בטוב טעם ודעת של חברי הדיין הגאון הרב אייל יוסף שליט"א.

הרב שלמה שטסמן – אב"ד

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

פסק דין ומתן הוראות

לאור כל האמור בית הדין פוסק:

- א. האיש חייב בכתובת אשתו ובתוספת כתובתה במלואה.
- ב. סכום חיוב הבעל בכתובה ובתוספת כתובה יעמוד על סך של חמישים ושניים אלף דולר ארצות הברית כפי השער היציג ביום התשלום.
- ג. פסק הדין מותר בפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים של הצדדים.
ניתן ביום כ"ב באייר התשע"ט (27.5.2019).

הרב עידו שחר

הרב אייל יוסף

הרב שלמה שטסמן – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה